

Eduskunta
Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Juhani Ruutu, ylitarkastaja

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle rajat ylittävää sähköistä tunnistamista, luottamuspalveluita ja eurooppalaista digitaalista identiteettiä koskevaa EU:n asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Asia

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle rajat ylittävää sähköistä tunnistamista, luottamuspalveluita ja eurooppalaista digitaalista identiteettiä koskevaa EU:n asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi.

Hallintovaliokunta pyytää lausuntoa erityisesti koskien oikeutta digitaaliseen henkilöllisyystodistukseen ja turvallisuuskäyttöön. Poliisihallitus on osallistunut hallituksen esityksen valmisteluun aktiivisesti ja esitettyjä muutoksia pidetään kannatettavina. Poliisihallituksen lausuntokierroksella esiin nostamat näkökohdat on huomioitu pääsääntöisesti hyvin hallituksen esityksen jatkovalmistelussa.

Tässä lausunnossa on pyritty keskittymään hallintovaliokunnan esiin nostamiin teemoihin, minkä lisäksi huomiota on kiinnitetty eräisiin yksittäisiin seikkoihin.

1 Oikeus digitaaliseen henkilöllisyystodistukseen.

Hallituksen esityksen jatkovalmistelussa on päädytty Poliisihallituksen lausuntokierroksella ehdottamaan malliin oikeudesta digitaaliseen henkilöllisyystodistukseen. Kaikessa yksikertaisuudessaan malli toimii siten, että jokainen, jolla on voimassa oleva sirullinen passi tai henkilökortti, on oikeutettu ottamaan käyttöönsä digitaalisen henkilöllisyystodistuksen. Digitaalinen henkilöllisyystodistus on fyysisen passin tai henkilökortin ilmentymä, jonka käyttöönottamiseen syntyy oikeus, kun henkilölle myönnetään mainittu asiakirja.

Voimassa olevan sirullisen passin tai henkilökortin lisäksi välineen käyttöönotto edellyttää käyttöönotettua eurooppalaista digitaalisen identiteetin lompakkoa. Kyseistä toimintamallia on pidettävä etenkin poliisin näkökulmasta erittäin kannatettavana, koska digitaalisen henkilöllisyystodistuksen osalta ei edellytetä erillistä myöntöpäätöstä. Asiakirjan haltijan omiin toimiin perustuva käyttöönotto säästää viranomaisen resursseja, kun erillistä päätöksentekoprosessia ei tarvita. Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen

päätyminen on myös pääsääntöisesti sidottu sen taustalla olevan fyysisen asiakirjan elinkaareen eikä erillistä päätöstä edellytetä digitaalisen henkilöllisyystodistuksen osalta.

Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönotto edellyttää kohtuullisia tietoteknisiä taitoja, koska fyysisen asiakirjan siru tulee lukea lompakon avulla. Edellytystä ei ole pidettävä kuitenkaan kohtuuttomana siitä näkökulmasta, että eurooppalaisen digitaalisen henkilöllisyyden lompakon käyttöönotto edellyttää vastaavanlaista teknistä osaamista. Digitaalinen henkilöllisyystodistus on kuitenkin mahdollista saada vain ja ainoastaan kyseiseen lompakkosovellukseen.

2 Turvallisuuskäsitteet

Digitaalisessa henkilöllisyystodistuksessa on kyse täysin uudentyyppisestä digitaalisesta tavasta osoittaa henkilöllisyys. Viranomainen luovuttaa passin tai henkilökortin haltijan hallittavaksi ja käytettäväksi hyväksytyn sähköisen attribuuttitodistuksen, jota on mahdollista käyttää hänen valitsemastaan eurooppalaisesta digitaalisen identiteetin lompakosta. Menetelmä poikkeaa perinteisistä henkilöllisyyden osoittamisen välineistä siten, ettei alusta, jota kautta tietoja käytetään, ole viranomaisen tarjoama.

Uuteen menetelmään liittyy turvallisuuden näkökulmasta haasteita, jotka on pyritty kattavalla tavalla huomioimaan sääntelyssä ja lopullisesti tietenkin varsinaisessa teknisessä toteutuksessa. Toisaalta uusi menetelmä luo käyttäjälle kattavammat mahdollisuudet hallita omien henkilötietojensa käyttöä ja siten lisää turvaa henkilötietojen väärinkäytön riskiä vähentävästi.

2.1 Henkilötietojen suoja

Digitaalinen henkilöllisyystodistus lisää kansalaisten mahdollisuuksia hallita omia henkilötietojaan. Digitaalinen henkilöllisyystodistus on hyväksytty sähköinen attribuuttitodistus, joka luovutetaan käyttäjän hallittavaksi omassa eurooppalaisessa digitaalisen identiteetin lompakossaan. Käyttäjä ei ole myöskään sidottu valtion lompakototeutukseen, vaan voi oman harkintansa mukaan hyödyntää muitakin lompakoita, kunhan ne täyttävät tarvittavat sertifiointiedellytykset. Viranomaisilla ei ole oikeutta seurata digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöä eikä se olisi edes teknisesti mahdollista.

Henkilöllisyyttä osoitettaessa perinteisillä välineillä kaikki tunnistettavan henkilötiedot paljastuvat tunnistajalle riippumatta siitä, mikä tunnistamistilanteessa on tarpeellista. Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen avulla on mahdollista osoittaa ainoastaan osa henkilötiedoista tai vain se, että välineen haltija on tiettyä ikärajaa esim. 18-vuotta vanhempi.

2.2 Sääntely

Ehdotettu laki digitaalisista henkilöllisyystodistuksista keskittyy pitkälti hallinnolliseen prosessiin eikä sääntele yksityiskohtaisesti välineen toteutuksen turvallisuuteen liittyvistä yksityiskohdista. Kyseinen väline on kuitenkin tarkoitus toteuttaa eIDAS-asetuksen mukaisena hyväksyttynä sähköisenä attribuuttitodistuksena, mistä seuraa se, että eIDAS-asetuksen sääntely koskee soveltuvin osin myös digitaalista henkilöllisyystodistusta. Alla

on korostettu eräitä turvallisuuteen liittyviä kansallisesta sääntelystä nousevia näkökohtia, joita voidaan pitää tärkeinä toteutuksen turvallisuuden näkökulmasta.

2.2.1 Passin ja henkilökortin tietojen käsittely Suomen rajojen sisäpuolella

Poliisihallituksen lausuntovaiheessa esiin nostama huoli digitaalisen henkilöllisyystodistuksen tietojen käsittelystä Suomen rajojen ulkopuolella on huomioitu hallituksen esityksen jatkovalmistelussa. Huomiota kiinnitettiin erityisesti siihen, että digitaalisen henkilöllisyystodistuksen tietosisällön osalta tulisi lainsäädännön tasolla olla vastaava maantieteellinen raja kuin passien ja henkilökorttien yksilöinnin osalta. Sekä passilaissa että henkilökorttilaissa on säännös, joka edellyttää, että passien ja henkilökorttien yksilöinti tapahtuu Suomessa.

Ehdotetun Digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annetun lain 7 § 4 momentin mukaan Digi- ja väestötietoviraston tulee käsitellä poliisin luovuttamia 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja Suomessa. Säännös ei estä käyttäjää käyttämästä välinettä ulkomailla tai käyttämästä ulkomaalaisen palveluntarjoajan lompakkoa, vaan käytännössä se tarkoittaa sitä, että hyväksytyn sähköisen attribuuttitodistuksen luomisen on tapahduttava Suomen rajojen sisällä. Tällä tavoin vältetään tilanne, jossa kansallisen turvallisuuden näkökulmasta merkittävän rekisterin tietosisältö kulkisi toisen maan kautta.

2.2.2 Kohdelompakko

Hallituksen esityksen lausuntokierroksen aikana nostettiin esiin ajatus siitä, että turvallisuuden varmistamiseksi sääntelyä tulisi rajata siten, että digitaalinen henkilöllisyystodistus voitaisiin ottaa käyttöön ainoastaan Digi- ja väestötietoviraston tarjoamassa Suomen kansallisessa lompakkoratkaisussa. Tämä ei kuitenkaan olisi ollut sopusoinnussa eIDAS-sääntelyn kanssa, joten kohdelompakkoja ei ole rajattu, vaan käyttäjä voi halutessaan käyttää muitakin eurooppalaisia digitaalisen identiteetin lompakoita.

Käytännön vaatimuksista digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönotto kuitenkin edellyttää suomalaisen viranomaisen myöntämiä luonnollisen henkilön tunnistetietoja, eli PID:iä. Tämä rajaa soveltuvia lompakoita jokin verran, koska lompakon tulee olla sertifioitu riittävän korkeatasoisesti, jotta siihen voidaan myöntää suomalainen PID. Lisäksi turvallisuutta lisää se, että digitaalisen henkilöllisyystodistuksen asentaminen toiseen lompakkoon edellyttää DVV:n myöntämän lompakon vähintäänkin väliaikaista asentamista, jotta tunnistamisasiakirja saadaan luettua luotettavalla tavalla.

Näistä vaatimuksista huolimatta Suomen viranomaiset eivät voi taata toisen palveluntarjoajan lompakkosovellukseen lisätyn digitaalisen henkilöllisyystodistuksen yhteen toimivuutta tai turvallisuutta, vaan mahdolliset ongelmat, käyttötuki ja vahingot ovat käyttäjän ja lompakon liikkeellelaskijan välinen asia.

2.2.3 Kopioiden määrä

Kolmas turvallisuusnäkökohta, jota poliisi henkilöllisyystodistusten myöntäjänä on pitänyt erittäin tärkeänä välineen väärinkäyttöä estävänä toimenpiteenä, on samanaikaisten

kopioiden määrä. Ehdotetun lain 6 § 3 momentin mukaan digitaalisen henkilöllisyystodistuksen samanaikaisten kopioiden määrä on kaksi. Vaikka yksi henkilö voi kerralla olla vain yhdessä paikassa, voitaneen kahta kopiota pitää perusteltuna siitä näkökulmasta, että henkilöllä on väline toisessa laitteessa, jos toinen laite esimerkiksi hukkuu tai tuhoutuu.

2.3 Tekninen toteutus

Poliisin rooli digitaalisen henkilöllisyystodistuksen toteutuksessa on luotetun tiedon luovuttajan rooli. DVV huolehtii poliisin luovuttamien tietojen perusteella itse attribuuttitodistuksen luomisesta ja toimittamisesta kohdelompakkoon. Alla on lyhyt kuvaus teknisestä toteutuksesta poliisin osalta.

Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen toteuttamiseksi Poliisihallitus luo Digitaaliset luvat -järjestelmän (DLUPA), joka on poliisin sähköisten todistusten hallintaan tarkoitettu järjestelmä ja se toimii EUDI-lompakon ekosysteemissä luotettuna tietolähteenä. DLUPA vastaa sähköisten attribuuttitodistusten myöntämiseen tarvittavien tietojen kokoamisesta taustajärjestelmistä ja luovuttamisesta QEAA-palveluntarjoajalle. Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen osalta DVV:n järjestelmästä tulevan pyynnön perusteella DLUPA noutaa tarvittavat henkilötiedot Heko-Passi-järjestelmästä ja toimittaa ne edelleen salattuna Turvaväylän kautta DVV:n järjestelmään.

Kun DLUPA luovuttaa digitaalisen henkilöllisyystodistukseen liittyvän tietojoukon DVV:n myöntörekisteriin, luovutettavasta tietojoukosta lasketaan tiiviste. Tiiviste lasketaan lupatietoihin kuuluvista muuttumattomista tiedoista. Tiiviste tallennetaan DLUPA-järjestelmään ja toimitetaan DVV:n myöntörekisteriin luovutetun tietosisällön yhteydessä. Tiivistettä käytetään sekä luovutetun tietosisällön eheyden tarkastamiseen että luovutettujen tietojen todentamiseen jälkikäteen. Kryptografinen tiiviste ei sisällä henkilötietoja, vaan se on laskennallinen tarkistuskonekanismi, jota ei voi purkaa takaisin henkilötiedoksi.

Sähköisillä attribuuttitodistuksilla on oma tekninen voimassaoloaikansa, joka on lyhyempi kuin taustalla olevan passin tai henkilökortin voimassaoloaika. Teknisen voimassaoloajan päättyessä lompakosta tulevan ilmoituksen perusteella DVV:n järjestelmä pyytää tietojen päivittämistä poliisin DLUPA järjestelmästä, joka palauttaa tarvittavat tiedot, koska yksilöintitietoja ei talleteta sähköisten attribuuttitodistusten rekisteriin.

Varsinaisen luvan tietosisältö poistetaan DLUPA-järjestelmästä siinä vaiheessa, kun digitaalisen henkilöllisyystodistuksen voimassaolo päättyy tai sen käyttö on päättynyt. Järjestelmään jää vain tieto, että kyseisestä asiakirjasta vasten on ollut digitaalinen henkilöllisyystodistus voimassa sekä tieto siitä, milloin tiedot on luovutettu. Varsinaisen luvan tietosisältö saadaan tarvittaessa passirekisteristä tai henkilökorttirekisteristä.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 15.05.2026 klo 11:06. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Poliisihallitus

Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo

kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi

Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi